

ДЕКЛАРАЦИЈА НАЧЕЛА ЗА
МЕЂУНАРОДНО ПОСМАТРАЊЕ ИЗБОРА
И
КОДЕКС ПОНАШАЊА ЗА
МЕЂУНАРОДНЕ ПОСМАТРАЧЕ НА
ИЗБОРИМА

прихваћени 27. октобра, 2005. године у Уједињеним Нацијама, Њу Јорк

ДЕКЛАРАЦИЈА НАЧЕЛА
ЗА МЕЂУНАРОДНО
ПОСМАТРАЊЕ ИЗБОРА
И
КОДЕКС ПОНАШАЊА ЗА
МЕЂУНАРОДНЕ
ПОСМАТРАЧЕ НА
ИЗБОРИМА

Прихваћени 27. октобра, 2005. године у
Уједињеним Нацијама, Њу Јорк

Организације које су усвојиле наведене документе
од 24.10.2005

Афрички Савез

Азијска Мрежа за Слободне Изборе (АНФРЕЛ)

Цартер Центар

Центар за изборну промоцију и помоћ (ЦАПЕЛ)

Секретаријат Комонвелта

Вијеће Европе Европска Комисија за демократију
кроз закон (Венецијанска Комисија)

Вијеће Европе- Парламентарна Скупштина

Изборни Институт јужне Африке (ЕИСА)

Европска Комисија

Европска Мрежа Организација за надгледање избора
(ЕНЕМО)

Међународне Службе за Изборну Реформу (ЕРИС)

ИФЕС

Интернационал ИДЕА

Међупарламентарни Савез

Међународни Републикански Институт (ИРИ)

Национални Демократски Институт (НДИ)

Организација Америчких Држава (ОАС)

Организација за сигурност и сарадњу у Европи, Уред
Демократских Институција и Људских Права
(ОСЦЕ/ОДИХР)

Удружење Изборних Администратора Пацифичких
отока, Аустралије и Новог Зеланда (ПИАНЗЕА)

Форум Пацифичких Отока

Секретаријат Уједињених Нација

*Ову Декларацију и пратећи Кодекс понашања за
међународне посматраче на изборима још увијек могу
усвојити међувладиме и међународне невладине
организације. Усвајање би се требало евидентирати
код УН Одјељења за изборну помоћ.*

ДЕКЛАРАЦИЈА НАЧЕЛА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПОСМАТРАЊЕ ИЗБОРА

27. октобар, 2005

Прави демократски избори су израз суверенитета, који припада људима једне земље чије изражавање слободне воље даје основу за ауторитет и легитимност владе. Права грађана да бирају и буду изабрани на периодичним, правим демократским изборима су међународно призната људска права. Прави демократски избори служе за мирно рјешавање најтежања за политичку премоћ у једној земљи и због тога су веома битни за очување мира и стабилности. Гдје су владе легитимизирани кроз праве демократске изборе, за власти се смањује обим недемократских изазова.

Прави демократски избори су неопходан услов за демократско владање, јер представљају средство којим људи једне земље по основи утврђеној законом слободно изражавају своју вољу о томе ко ће имати легитимитет да влада у њихово име и у њиховом интересу. Постизање правих демократских избора је дио успостављања ширих процеса и институција демократске власти. Због тога, док би сви изборни процеси требали одражавати универзалне принципе за праве демократске изборе, нити једни избори се не могу издвојити из политичког, културног и историјског контекста у којем се дешавају.

Прави демократски избори се не могу постићи осим ако се на трајној основи не оствари широк опсег других људских права и темељних слобода без дискриминације по раси, боји коже, полу, језику, вјери, политичком и другом опредјељењу, националном и социјалном поријеклу, имовинском стању, рођењу или другом статусу, укључујући између осталог инвалидитет, те без арбитрарних и неразумних ограничења. Прави демократски избори, слично другим људским правима и демократији у ширем смислу, се не могу постићи без заштите владавине права. Ова правила су препозната људским правим и другим међународним инструментима, као и документима разних међувладиних организација. Због тога је постизање правих демократских избора постало питање од велике важности за међународне организације, исто као што је то и интерес државних институција, политичких ривала, грађана и њихових грађанских организација.

Међународно посматрање избора изражава интерес међународне заједнице за постизањем демократских избора, као дио демократског развоја, укључујући поштивање за људска права и владавину права. Међународно посматрање избора, које се фокусира на цивилна и политичка права, је дио међународног праћења људских права и мора се спровести на основу високих начела непристрасности у вези са националним политичким ривалима и без икаквих билатералних или мултилатералних промишљања, која би могла доћи су сукоб са непристрасношћу. Међународно посматрање процјењује изборне процесе у складу са међународним начелима за праве демократске изборе и са домаћим законом у исто вријеме препознавајући чињеницу да су управо грађани једне земље ти који на крају одређују вјеродостојност и легитимност изборног процеса.

Међународно посматрање избора има потенцијал да повеча интегритет изборних процеса, спријечавајући и откривајући неправилности и пријевару, те давајући препоруке за побољшање изборних процеса. Оно може промовирати зајамчено јавно повјерење, изборно учешће и смањити потенцијал за конфликт везан за изборе. Такођер служи како би повечало међународно разумјевање кроз размјену искустава и информација о демократском развоју.

Међународно посматрање избора је постало широко прихваћено у цијелом свијету и игра важну улогу у пружању тачних и непристрасних процјена о природи изборних процеса. Тачно и непристрасно међународно посматрање избора захтјева вјеродостојне методике и сурадњу са националним властима, националним политичким ривалима (политичке странке, кандидати и заговаратељи положаја на референдумима), домаћим организацијама за праћење избора и са између осталог другим вјеродостојним међународним организацијама посматрача на изборима.

Међувладине и међународне невладине организације, које прихваћају ову Декларацију и пратећи Кодекс понашања за међународне посматраче на изборима, су се због тога удружиле да изјаве:

1. Прави демократски избори су израз суверенитета, који припада људима једне земље чије изражавање слободне воље даје основу за ауторитет и легитимност владе. Права грађана да бирају и буду изабрани на периодичним, правим демократским изборима су међународно призната људска права. Прави демократски избори су веома битни за очување мира и стабилности, те пружају овлашћење за демократско владање.
2. У складу са Универзалном Декларацијом о људским правима, Међународним Споразумом за цивилна и политичка права и другим међународним инструментима, свако има право и мора му се пружити прилика да учествује у владиним и јавним пословима његове/њене земље без било какве врсте дискриминације забрањене начелима међународних људских права и без било каквих неразумних ограничења. Ово се право може остварити непосредно учествујући на референдуму, кандидирајући се за изабрану дужност или на други начин, те се може остварити кроз слободно изабране представнике.
3. Воља народа једне земље је основа за ауторитет владе и та воља мора бити одређена кроз праве периодичне изборе, који гарантирају право и прилику грађанима да слободно бирају и буду поштено изабрани кроз универзално и једнако права гласа тајним гласањем или одговарајућим слободним процедурама гласања, чији су резултати тачно избројани, објављени и поштовани. Значајан број права и слобода, процеса, закона и институција су због тога укључени у постизање правих демократских избора.
4. Међународно посматрање избора је: систематско, свеобухватно и тачно прикупљање информација у вези са законима, процесима и институцијама повезаним са провођењем избора и других фактора који се односе на опште изборно окружење; непристрасна и професионална анализа таквих информација, те

извођење закључака о природи изборних процеса на основу највиших начела тачности информација и непристрасности анализе. Међународно посматрање избора би требало гдје је то могуће понудити препоруке за побољшање интегритета и ефикасности изборних и сличних процеса, без уплитања и самим тим ометања таквих процеса. Међународне мисије посматрања избора су: организовани напори међувладиних и међународних невладиних организација и удружења за спровођење међународног посматрања избора.

5. Међународно посматрање избора оцијењује период прије избора, на дан избора и после избора кроз свеобухватно, дугорочно посматрање користећи разноврсне технике. Као дио ових напора, специјализиране посматрачке мисије могу оцијенити ограничен број питања прије или после избора и специфичне процесе (као нпр. одређивање изборних дистрикта, регистрација бирача, кориштење електронских технологија и функционирање изборног механизма за жалбе). Специјализиране засебне мисије се такођер могу користити све док такве мисије јасно јавно изјаве да су њихове активности и закључци ограничени у обиму и да оне на основу таквих ограничених активности не доносе закључке о општем изборном процесу. Све посматрачке мисије морају уложити конкретне напоре да дан избора ставе у његов контекст и да не наглашавају важност опажања са дана избора. Међународно посматрање избора оцјењује услове везане за право појединца да бира и да буде изабран, између осталог укључујући дискриминацију или друге препреке које спријечавају учествовање у изборним процесима на основу политичког или другог одређивања, пола, расе, боје коже, етничке припадности, језика, вјере, националног или социјалног поријекла, рођења или другог статуса, као што су физички недостаци. Налази међународних мисија за посматрање избора пружају чињеничну референтну тачку за све особе заинтересоване за изборе, укључујући политичке ривале. Ово може бити од посебне вриједности у контексту упитних избора, гдје непристрасни и тачни налази могу смањити потенцијал за конфликте.
6. Међународно посматрање избора се спроводи за добробит народа земље која спроводи изборе и за добробит међународне заједнице. Посматрање је оријентисано ка самом процесу, неоптерећено било каквим посебним изборним резултатима већ само резултатима до те мјере да су исти поштено и тачно оглашени на отворен и правремен начин. Нити једној особи се не би смјело допустити да буде члан међународне посматрачке мисије ако је та особа у политичким, економским или другим сукобима интереса, који би утјецали на тачно и непристрасно провођење посматрања, односно на тачно и непристрасно доношење закључака о природи изборног процеса. Ове критерије дугорочни посматрачи морају учинковито испоштовати током продужених периода, као и током више ограничених периода посматрања на дан избора, гдје сваки од периода представља посебне изазове за независну и непристрасну анализу. Међународне мисије за посматрање избора не би требале прихватити средства или инфраструктуралну подршку од владе чији се избори посматрају, јер то може изазвати значајан сукоб интереса и умањити повјерење у интегритет налаза мисије. Међународне делегације за посматрање избора би требале бити спремне да на прикладне и разумне захтјеве прикажу изворе свога финансирања.

7. Од међународних мисија за посматрање избора се очекује да дају благовремене, тачне и непристрасне изјаве за јавност (укључујући достављање копија изборним властима и другим прикладним државним субјектима), представљајући њихове налазе, закључке и било које прикладне препоруке за које они сматрају да би могле помоћи у побољшавању процеса везаних за изборе. Мисије би јавно требале објавити своје присуство у земљи заједно са мандатом, саставом и трајањем мисије, те би такођер по овлаштењу требале сачинити периодичне извјештаје и објавити прелиминарне пост-изборне извјештаје и финални извјештај по завршетку изборног процеса. Међународне мисије за посматрање избора могу такођер одржавати приватне састанке са онима укљученим у организирање правих демократских избора у земљи како би разговарали о налазима, закључцима и препорукама мисије. Међународне мисије за посматрање избора могу такођер достављати извјештаје својим међувладиним или међународним невладиним организацијама.
8. Организације које прихвате ову Декларацију и пратећи Кодекс понашања за међународне посматраче на изборима се обавезују на сарадњу у провођењу међународних мисија за посматрање избора. Међународно посматрање избора може на примјер бити спроведено од стране: појединачних међународних мисија за посматрање избора, ад хоц заједничких међународних мисија за посматрање избора или координираних међународних мисија за посматрање избора. У свим случајевима, организације које су прихватиле ове документе, се обавезују на сарадњу како би повечале допринос својих међународних мисија за посматрање избора.
9. Међународно посматрање избора мора бити спроведено уз поштивање суверинитета земље која спроводи изборе и уз поштивање људских права народа те земље. Међународне мисије за посматрање избора морају поштовати законе земље домаћина, као и националне власти, укључујући изборна тијела, те се морају понашати на начин који је досљедан поштивању и промовирању људских права и темељних слобода.
10. Међународне мисије за посматрање избора морају активно тражити сарадњу са изборним властима земље домаћина и не смију опструирати изборни процес.
11. Одлука било које организације да организира међународну мисију за посматрање избора или да истражи могућност организовања посматрачке мисије не указује неопходно на то да организација сматра да је изборни процес у земљи, која одржава изборе, вјеродостојан. Организација не би требала слати међународну посматрачку мисију у земљу под условима у којима би се њена присутност највјероватније протумачила као давање легитимности изборном процесу, који је јасно недмократски. У таквим би случајевима међународне мисије за посматрање избора требале дати изјаве како би осигурале да њихова присутност не значи такав легитимитет.

12. Како би међународна мисија за посматрање избора учинковито и вјеродостојно обавила свој посао морају се испоштовати основни услови. Због тога међународна мисија за посматрање избора се не би требала организирати осим ако земља која спроводи избори подузме сљедеће активности:
- a. Пошаље позив или на неки други начин искаже спремност да прихвати међународне мисије за посматрање избора у складу са условима сваке организације довољно прије избора како би се омогућила анализа свих процеса битних за организовање правих демократских избора;
 - b. Зајамчи неометан приступ међународним посматрачким мисијама свим фазама изборног процеса и свим изборним технологијама, укључујући електронске технологије и процесе сертификарања за електронско гласање и друге технологије, без увјетовања мисија да склапају споразуме о повјерљивости или тајности гледе технологија или изборних процеса, те да прихвати да међународне посматрачке мисије не могу сертификирати технологије као прихватљиве;
 - c. Зајамчи неометан приступ свим особама које учествују у изборним процесима, укључујући:
 - i. Изборне званичнике на свим разинама, по разумним захтјевима,
 - ii. Чланове легислативних тијела и власти, те сигурносне званичнике, чије су дужности битне за организовање правих демократских избора,
 - iii. Све политичке странке, организације или појединце који су тражили да учествују на изборима (укључујући оне који су овјерени, оне који нису овјерени и оне који су се повукли са избора), као и оне који су се суздржали од учешћа,
 - iv. Медијско особље, и
 - v. Све организације и појединце заинтересоване у постизање правих демократских избора у земљи;
 - d. Зајамчи слободу кретања у земљи за све чланове међународне посматрачке мисије;
 - e. Зајамчи међународној посматрачкој мисији слободу неометаног објављивања изјава и извјештаја у вези са њеним налазима и препорукама гледе процеса везаних за изборе и развоје;
 - f. Зајамчи да се нити један владин, сигурносни или изборни орган власти неће мијешати у одабир посматрача или других чланова међународне посматрачке мисије или да неће покушати ограничити број чланова;
 - g. Зајамчи потпуно акредитовање за цијелу земљу (тј. Издавање било какве идентификације или документа потребних за провођење надгледања избора) свим особама одабраним да буду посматрачи или учесници од стране међународне посматрачке мисије све док мисија удовољава јасно дефинираним, резумљивим и недискриминаторним условима за акредитацију;
 - h. Зајамчи да нити један владин, сигурносни или изборни орган власти неће ометати активности међународне мисије за посматрање избора; и
 - i. Зајамчи да нити једно владино тијело неће вршити притисак, пријетити акцијама или подузмати било какве протумјере против домаћег или страног држављанина, који ради за међународну посматрачку мисију, помаже јој или пружа информације у складу са међународним начелима за посматрање избора.

Као предуслов за организовање међународне мисије за посматрање избора, међувладине и међународне невладине организације могу захтјевати да се такве гаранције наведу у меморандуму о разумјевању или сличном документу договореном од стране владе и/или изборних органа власти. Свако посматрање је цивилна активности и њена корисност је упитна у случајевима који представљају велики сигурносни ризик, ограничавају сигурно премјештање посматрача или на било који други начин негирају кориштење вјеродостојне методике посматрања избора.

13. Међународне мисије за посматрање избора би требале тражити и могу требати прихваћање њиховог присуства од стране свих главних политичких ривала.

14. Политички натјецатељи (странке, кандидати и заговаратељи положаја на референдумима) имају одређене интересе у изборном процесу кроз њихова права да буду изабрани и да непосредно учествују у влади. Због тога би њима требало бити дозвољено да надгледају све процесе везане за изборе и да прате процедуре, укључујући између осталог функционисање електронских и других изборних технологија унутар бирачког мјеста, бројачких центара и других изборних објеката, као и пријевоз гласачких листића и другог осјетљивог материјала.

15. Међународне мисије за посматрање избора би требале:

- a. Успоставити комуникацију са свим политичким ривалима у изборном процеду, укључујући представнике политичких странака и кандидата који могу располагати информацијама везаним за интегритет изборног процеса;
- b. Прихватити информације које они пружају о природи процеса;
- c. Неовисно и непристрасно процјенити такве информације, и
- d. Као важан аспект међународног посматрања избора процјенити да ли је политичким натјецатељима на недискриминаторској основи пружен приступ да овјере интегритет свих елемената и фаза изборног процеса. Међународне мисије за посматрање избора би требале у својим препорукама, које могу бити у писаној форми или на било који други начин представљене у разним фазама изборног процеса, заговарати уклањање било каквих неправилних ограничења или мијешања против активности политичких натјецатеља како би се очувао интегритет изборних процеса.

16. Грађани имају међународно признато право да се удружују и право да учествују у владиним и јавним пословима у њиховој земљи. Ова права се могу остваривати кроз невладине организације, које прате све процесе везане за изборе и процедуре посматрања истих, укључујући између осталог функционирање електронских и других изборних технологија унутар бирачког мјеста, бројачких центара и других изборних објеката, као и пријевоз гласачких листића и другог осјетљивог материјала. Међународне посматрачке мисије би требале процјенити и извјестити о томе да ли су домаће аполитичне организације за надгледање и праћење избора способне да на недискриминаторској основи спроведу своје активности без непотребних ограничења или уплитања. Међународне мисије за посматрање избора би требале заговарати права грађана да спроведу домаће непристрасно посматрање

избора без непотребних ограничења или уплитања и у својим би препорукама требале оловити уклањање таквих непотребних ограничења или уплетања.

17. Међународне мисије за посматрање избора би требале идентификовати, успоставити редовне комуникације и по потреби сарађивати са вјеродостојним домаћим аполитичним организацијама за надгледање избора. Међународне мисије за посматрање избора би требале прихватити информације које такве организације дају везано за природу изборног процеса. По неовисној процјени информација, достављених од стране тих организација, њихови налази могу дати битан допринос налазима посматрачких мисија, иако саме мисије морају остати неовисне. Због тога би међународне мисије за посматрање избора требале уложити напоре да се консултирају са таквим организацијама прије објављивања било каквих изјава.
18. Међувладине и међународне невладине организације, које прихватају ову Декларацију, препознају да је битан напредак учињен у успостављању начела, принципа и обавеза везаних за праве демократске изборе и пристају да ће користити израз таквих принципа у давању запажања, одлука и закључака о природи изборног процеса и обавезују се на отвореност о принципима и методикама посматрања које користе.
19. Међувладине и међународне невладине организације, које прихватају ову Декларацију, препознају да постоји низ вјеродостојних методологија за посматрање изборних процеса и обавезују се да ће по потреби размјењивати приступе и усклађивати методологије. Такођер препознају да међународне мисије за посматрање избора морају бити довољне величине да неовисно и непристрасно одреде природу изборних процеса у земљи и морају довољно трајати како би одредиле природу свих критичних елемената изборног процеса у предизборном и постизборном периоду, као и на дан избора-осим ако је посматрање фокусирано само на један или ограничен број елемената и због тога се коментари дају само на те елементе изборног процеса. Надаље препознају да је неходно не изолирати или пренагласити опажања са дана избора, те да таква посматрања морају бити стављења у контекст општег изборног процеса.
20. Међувладине и међународне невладине организације, које прихватају ову Декларацију, препознају да би међународне мисије за посматрање избора требале укључивати људе са довољно различитих политичких и професионалних способности, са утврђеним и доказаним интегритетом да посматрају и оцијене процесе у свијетлу: стручности у изборним процесима и утврђене изборне принципе; међународних људских права, компаративног изборног закона и проведбених пракси (укључујући кориштење рачунара и друге изборне технологије), компаративних политичких процеса и специфичних околности земље. Организације које прихватају декларацију такођер препознају важност уравнотежене заступљености мушкараца и жена у одабиру учесника и водства међународних мисија за посматрање избора, као и заступљеност држава у таквим мисијама.

21. Међувладине и међународне невладине организације, које прихватају ову Декларацију, се обавезују:
- a. Да ће све учеснике у њиховим међународним мисијама за посматрање избора упознати са принципима тачности информација и политичке непристрасности у доношењу одлука и закључака;
 - b. Да ће обезбиједити дјелокруг послова или сличан документ објашњавајући сврхе мисије;
 - c. Да ће пружити информације везане за релевантне државне законе и уредбе, опште политичко окружење и друга питања, укључујући она која се односе на безбиједност и добро посматрача;
 - d. Да ће све учеснике у мисији посматрања избора подучити о методологијама које ће се користити; и
 - e. Да ће од свих учесника у мисија посматрања избора тражити да прочитају и да се обавезу на поштивање Кодекса понашања за међународне посматраче на изборима, који је пратећи документ ове Декларације и који се може незнатно мијењати без утицаја на њен садржај како се прилагодио условима организације или ће се обавезати да поштују постојећи кодекс понашања организације који је у бџи исти као и пратећи Кодекс понашања.
22. Међувладине и међународне невладине организације, које прихватају ову Декларацију, се обавезују да ће уложити сваки напор да испоштују одредбе Декларације и пратећег Кодекса понашања за међународне посматраче на изборима. Било када да организација, која је усвојила Декларацију и Кодекс, сматра да је неопходно удаљити се од било које одредбе Декларације и пратећег Кодекса како би спровела посматрање избора одржавајући дух Декларације, организација ће у својим јавним изјавама то објаснити и бити ће спремна одговорити на питања других организација о томе зашто је то било неопходно урадити.
23. Организације, које прихватају ову Декларацију, препознају да владе шаљу посматрачке делегација на изборе у другим земљама и да други такођер посматрају изборе. Организације подржавају све такве посматраче, који се на ад хоц основи слажу са овом декларацијом и поштују пратећи Кодекс понашања за међународне посматраче на изборима.
24. Ова Декларација и пратећи Кодекс понашања за међународне посматраче на изборима су намјењени као технички документи, који не захтјевају активности од стране политичких тијела организација које су усвојиле декларацију (као што су скупштине, вијећа или управни одбори), иако су такве активности добродошле. Ову Декларацију и пратећи Кодекс понашања за међународне посматраче на изборима још увијек могу усвојити остале међувладине и међународне невладине организације. Усвајање би се требало евидентирати код УН Одјељења за избору помоћ.

КОДЕКС ПОНАШАЊА ЗА МЕЂУНАРОДНЕ ПОСМАТРАЧЕ НА ИЗБОРИМА

Међународно посматрање избора је веома прихваћено у цијелом свијету. Њега спроводе међувладине и међународне невладине организације и удружења како би дали непристрасну и тачну процјену природе изборних процеса за добро грађана земље гдје се одржавају избори и за добро међународне заједнице. Много због тога овиси о осигуравању интегритета међународног посматрања избора и сви који су дио ове међународне мисије за посматрање избора, укључујући краткорочне и дугорочне посматраче, чланове делегација за процјену, специјализиране посматрачке тимове и вође мисија, морају се обавезати и поштовати овај Кодекс понашања.

Поштовати суверенитет и међународна људска права

Избори су израз суверенитета, који припада људима једне земље чије изражавање слободне воље даје основу за ауторитет и легитимност владе. Права грађана да бирају и буду изабрани на периодичним, правим демократским изборима су међународно призната људска права и захтјевају остваривање низа темељних људских права и слобода. Посматрачи на изборима морају поштовати суверенитет земље домаћина, као и људска права и темељне слободе њених грађана.

Поштовати законе земље и ауторитет изборних тијела

Посматрачи морају поштовати законе земље домаћина и ауторитет тијела задужених за спровођење изборног процеса. Посматрачи морају поштовати било које законско упутство од владиних, сигурносних и изборних органа власти земље домаћина. Посматрачи такођер морају имати пристојан став према изборним званичницима и другим државним органима власти. Посматрачи морају забиљежити да ли закони, уредбе или акције државних и/или изборних званичника непотребно оптерећавају или опструирају остваривање изборних права зајамчених законом, уставом или примјењивим међународним инструментима.

Поштовати интегритет Међународне мисије за посматрање избора

Посматрачи морају поштовати и заштити интегритет међународне мисије за посматрање избора. То значи поштивање овог Кодекса понашања, било каквих писаних упутстава (као што је дјелокруг послова, директиве и смјернице) и вербалних инструкција од водства посматрачке мисије. Посматрачи морају: присуствовати свим састанцима, обукама и

колегијима посматрачке мисије; упознати изборни закон, уредбе и друге релевантне законе по налогу посматрачке мисије; те пажљиво пратити методологије кориштене од стране посматрачке мисије. Посматрачи такођер морају извијестити водство посматрачке мисије о случају сукоба интереса који могу имати, као и о неприкладном понашању других посматрача који су дио мисије.

Стално бити строго политички непристрасан

Посматрачи морају стално бити строго политички непристрасни, укључујући и слободно вријеме у земљи домаћину. Они не смију изразити или показати предрасуде или предност у вези са националним органима власти, политичким странкама, кандидатима, референдумским питањима или у вези са спорним питањима у изборном процесу. Посматрачи такођер не смију проводити било какву активност која би се разумно могла схватити као преферирање или давање политичке добити за било којег политичког натјецатеља у земљи домаћину, као што је ношење или показивање било каквих политичких симбола, боја, застава или прихваћање вриједности од политичких натјецатеља.

Не смију опструирати изборне процесе

Посматрачи не смију опструирати било који елемент изборног процеса, укључујући процесе прије избора, гласање, бројање и приказивање резултата и процесе после дана избора. Посматрачи могу на лицу мјеста изборним званичницима скренути пажњу на неправилности, пријевару или значајне проблеме, осим ако је то забрањено законом и то морају урадити на не опструктиван начин. Посматрачи могу постављати питања изборним званичницима, представницима политичких странака и другим посматрачима унутар бирачких мјеста и могу одговарати на питања о њиховим активностима, све док посматрачи не опструирају изборни процес. Гласачи могу питати и добити одговор од посматрача, али их посматрачи не смију питати за кога или за коју странку или референдумску позицију су гласали.

Приказати прикладну идентификацију

Посматрачи морају јасно приказати идентификацију обезбијеђену од стране мисије за посматрање избора, као и идентификацију коју траже национални органи власти, те је на захтјев морају показати изборним званичницима или другим заинтересираним државним органима властима.

Задржати тачност запажања и професионализам у доношењу закључака

Посматрачи морају осигурати да су сва њихова запажања тачна. Запажању морају бити разумљива, биљежећи позитивне као и негативне факторе, правећи разлику између значајних и незначајних фактора и идентифицирајући моделе који би могли имати веома битан утицај на интегритет изборног процеса. Одлуке посматрача морају бити засноване на највишим начелима тачности информација и непристрасности анализе, правећи разлику између субјективних фактора и објективних доказа. Посматрачи све своје закључке морају засновати на чињеничним и доказивим доказима и не смију прерано доносити закључке. Посматрачи такођер морају имати евиденцију о мјестима гдје су посматрали изборе, запажањима и другим релевантним информацијама како налаже међународна посматрачка мисија и такве документе морају предати мисији.

Суздржати се од давања коментара у јавност или медијима прије изјаве мисије

Посматрачи се морају суздржати од давања било каквих личних коментара о њиховим запажањима новинарима или члановима јавности прије него посматрачка мисија да изјаву, осим ако је то другачије специфично наложено од стране водства посматрачке мисије. Посматрачи могу појаснити природу посматрачке мисије, њене активности или друге послове које посматрачка мисија сматра прикладним и требали би медије или остале заинтересоване особе упутити на оне појединце који су одређени од стране посматрачке мисије.

Сарађивати са другим посматрачима избора

Посматрачи морају бити свијесни других мисија за посматрање избора, било да су домаће или међународне, те морају сарађивати са њима по упутству водства посматрачке мисије.

Здржати прикладно понашање

Посматрачи морају задржати прикладно понашање и поштовати друге, укључујући изражавање осјетљивости на културе и обичаје земље домаћина, користити добро процјену у личним контактима и имати професионално понашање на највишој разини, чак и у слободно вријеме.

Кршења овог Кодекса понашања

У случају недоумица о кршењу овог Кодекса понашања, међународна мисија за посматрање избора ће спровести истрагу по том питању. Ако се утврди да се догодило озбиљно кршење, посматрач у питању може остати без посматрачке акредитације или може бити отпуштен из посматрачке мисије. Овласти за такве одлуке једино има водство мисије за посматрање избора.

Изјава о поступању према овом Кодексу понашања

Свака особа која учествује у овој мисији посматрања избора мора прочитати и разумјети овај Кодекс понашања и мора потписати изјаву о поступању према истом.

ИЗЈАВА О ПРАЋЕЊУ КОДЕКСА ПОНАШАЊА ЗА МЕЂУНАРОДНЕ ПОСМАТРАЧЕ НА ИЗБОРИМА

Прочитао сам и разумјео Кодекс понашања за међународне посматраче на изборима који ми је обезбиједила међународна мисија за посматрање избора. Овим изјављујем да ћу пратити Кодекс понашања и да ће све моје активности као посматрача на изборима бити спроведене потпуно у складу са Кодексом. Нисам у политичком, економском или било којем другом сукобу интереса који би могао утјецати на моју способност да будем непристрасан посматрач и да пратим Кодекс понашања.

Стално ћу бити политички непристрасан. Своје ћу одлуке доносити на основу највиших начела тачности информација и непристрасности анализе, раздвајајући субјективне факторе од објективних доказа и све своје закључке ћу доносити на основу чињеничних и доказивих доказа.

Нећу опструирати изборни процес. Поштовати ћу државне законе и ауторитет изборних званичника, те ћу имати пристојан став према изборним и другим државним органима власти. Поштовати и промовирати ћу људска права и темељне слободе народа земље. Понашати ћу се прикладно и поштовати ћу друге, укључујући изражавање осјетљивости на културе и обичаје земље домаћина, користити ћу добру процјену у личним контактима и стално ћу се професионално понашати, чак и у слободно вријеме.

Заштити ћу интегритет међународне мисије за посматрање избора и пратити ћу упутства посматрачке мисије. Присутвовати ћу свим састанцима, колегијима и обукама по налогу међународне посматрачке мисије и сарађивати ћу у сачињавању изјава и извјештаја. Суздржати ћу се давања личних коментара, запажања или закључака медијима или јавности прије него што мисија да изјаву, осим ако није специфично другачије наложено од стране водства посматрачке мисије.

Потписао/ла _____

Штампаним словима _____

Датум _____

Признања

Декларација начела за међународно посматрање избора и Кодекс понашања за међународне посматраче избора су развијени кроз вишегодишњи процес, који укључује више од 20 међувладиних и међународних невладиних организација којих се тиче посматрање избора у свијету.

Незванично је процес започео 2001. године на иницијативу Националног Демократског Института за међународне односе (НДИ) и УН Одјељења за изборну помоћ (УНЕАД) и укључивао је почетни састанак у УН-у, Њу Јорку и састанак у Вашингтону чији су домаћини такођер били ОАС и НДИ.

На основу тога, УНЕАД, Цартер Центар и НДИ су формирали заједнички секретаријат и покренули званичну фазу процеса у октобру 2003 године на састанку у Цартер Центру, Атланта. Након тога слиједи састанак у септембру 2004. године у Бриселу, чији је домаћин била Европска Комисија. Између организација која су учествовале десио се константан консултативни процес, који је резултирао у једногласно усвојеном документу понуђеном на усвајање од стране организација у јулу 2005. године.

Секретаријат су сачињавали Царина Перелли и Сеан Дунне за УНЕАД, Давид Царролл, Давид Поттије и Аверу Давис-Робертс за Цартер Центар и Патрицк Мерлоје и Линда Паттерсон за НДИ. Чланови секретаријата су припремали документе, а Гдин. Мерлоје је био главни састављач нацрта користећи суштине постојећих докумената од организација укључених у посматрање избора. Током процеса, секретаријат је примио битан допринос и коментаре од многих учествујућих организација.

Процес су финансијски подржали Уједињене Нације, УС Агенција за међународни развој (УСАИД), Европска Комисија, Република Њемачка и Старр Фондација, као и велики број приватних донатора.